

Avrupa'nın Mülteci Krizi

Europe's Refugee Crisis

Enes Bayraklı

Kazım Keskin

Öz

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan iç savaşlar sonucunda dünya üzerindeki mülteci sayısı İkinci Dünya Savaşı'ndan beri en yüksek seviyeye ulaştı. Özellikle Suriye iç savaşının sonuçlarından olan bu durum nedeniyle milyonlarca mülteci, iç savaşın başlangıcından itibaren Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi Suriye'ye komşu ülkelerde misafir edilmelerinden dolayı Avrupa uzunca bir dönem bu sorunla yüzleşmedi. 2015 yılının başından itibaren mültecilerin Avrupa'ya doğru hareketlenmesiyle birlikte mülteci meselesi genelde Avrupa Birliği'nin (AB) özelde ise onun önde gelen gücü Almanya'nın sorunu haline geldi.

Bu çalışmanın amacı, AB'nin 90'lı yıllardan itibaren Birlik içinde ortak bir mülteci politikası oluşturmak amaçlı olarak geliştirdiği enstrümanlara değinerek Birlik'in esas amacının, Cenevre Sözleşmeleri'nde ifade edildiği şekliyle mültecilerin haklarını korumaya odaklı bir tavır almak yerine, üye ülkeler arasında var olduğu söylenen dayanışma ilkesini de tümünden ortadan kaldıracak biçimde mültecilerin Avrupa'ya gelmelerinin önüne set çekmek olduğunu göstermektir.

Anahtar Kelimeler: AB, mülteci krizi, Frontex, Almanya.

Bu çalışma yazarların daha önce, SETA tarafından "Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi" başlığıyla yayınlanan analizinden yararlanılarak hazırlanmıştır.)

Yrd. Doç. Dr., Enes Bayraklı, Türk Alman Üniversitesi Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi, bayrakli@tau.edu.tr

Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Doktora Öğrencisi, kazim@gmx.at

Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

Makale gönderim tarihi: 18.10.2017

DOI: 10.17550/akademikincelemeler.342428

Abstract

The number of refugees around the world as a result of the civil war in Syria and the instability in Middle East and North Africa has reached the highest level since the Second World War. Europe has ignored this problem for a long time and Turkey, Jordan and Lebanon had to face this problem alone. However since the beginning of 2015 the refugees started to move to Europe because of many reasons. Consequently refugee issue became also a problem of Europe in general and in particular it's leading power Germany. At this point the refugee crisis has also become the subject of a complex negotiation process between Turkey, Germany and EU. The purpose of this study is to analyze the refugee policy of the EU and Germany since the beginning of Arab Spring and the policy changes caused by the recent crisis. In this context the EU' and Germany's demands from Turkey and Ankara's attitude towards these demands is also examined.

Keywords: EU, refugee crisis, Frontex, Germany.

Giriş

Kısaca mülteci krizi olarak isimlendirilen ve dünya sistemi içinde merkezi yer işgal eden Batılı ülkeleri direkt olarak etkilemeye başladığı 2015 yılının yaz aylarından itibaren giderek 'Avrupa'nın Mülteci Krizi' haline dönüşen yüzbinlerce insan Avrupa'yı 'Avro-Krizi'nin ardından en büyük meydan okumayla karşı karşıya bıraktı. Suriye iç savaşının 2011 yılında başladığını düşündüğümüzde bu tarihe kadar AB ülkelerinin mülteci sorunu karşısında genel olarak duyarsız kaldıklarını söylemek mümkündür. Bununla birlikte AB ülkelerinin Şengen Anlaşması ile birlikte genelde kıtaya yönelik göç, özelde ise mültecilerle ilgili ortak bir politika belirleme zorunluluğu açığa çıkmıştı. Söz konusu zorunluluk, üye ülkelerin hukuksal ve bürokratik enstrümanları kullanmak yoluyla AB'nin ortak göç ve mülteci politikasını oluşturmaya yöneldiklerini görmekteyiz.

Avrupa Birliği'nin Mülteci Politikasındaki Enstrümanlar

Cenevre Sözleşmesi

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi mültecilerin haklarının korunması bağlamında AB devletlerini bağlayan en önemli uluslararası metindir. Söz konusu düzenlemede mülteci kavramının tanımı şu şekilde yapılmıştır: '(Mülteci) ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi'dir.¹ Cenevre Sözleşmesinde mültecinin tanımının yanısıra sözleşmeye imza koyan devletlerin yükümlülükleri de net olarak belirlenmiştir. Sözü edilen yükümlülükler içinde en önemlisi 'Non-refoulement-ilkisi' (mültecilerin geri gönderilmemesi ilkesi)dir. Söz konusu ilkenin en önemli sacayaklarından birini teşkil ettiği sözleşme, aradan altmış yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen norm olma özelliğinin yanısıra konuyla ilgili pek çok başka sözleşmeye esin kaynağı olduğu² gibi AB için de ilham verici olmuştur. Bununla birlikte AB ülkeleri nezdinde

1 "Mülteci Kimdir?", 14 Ocak 2009, www.unhcr.org.tr, (erişim tarihi 15 Ekim 2015).

2 "Dünyada ve Türkiye'de Mültecilik ve Sığınmacılık", www.hyd.org.tr, (erişim tarihi 12 Ekim 2015).

Cenevre Sözleşmesi'nin mültecilerin hukukunu belirleyen bağlayıcı temel metin olarak benimsenmiş olması, birliğe dahil olan üye ülkelerin mültecilere yönelik uygulamalarının farklılaşmasını engelleyememiştir.³

Sözü edilen farklılaşmanın mülteciler açısından somut sonucu - 2015 yaz aylarında da görüldüğü üzere - Yunanistan, İtalya veya Macaristan gibi AB ülkelerinde kalıp buralarda iltica başvurusu yapmak yerine sosyal imkanları görece daha iyi olarak değerlendirilen Almanya, İsveç ve İngiltere gibi ülkelere geçme isteğinde kendini göstermiştir.

1985 yılına kadar o zamanki adıyla AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) olan AB içinde ortak bir göç ve mülteci siyaseti belirlenmediğinden bu tarihe kadar üye ülkeler yine yukarıda sözü edilen Cenevre Sözleşmesi uyarınca söz konusu alanlardaki düzenlemeleri uygulamaktaydılar. Fakat 1985 yılında Şengen sistemini uygulamaya karar verdiklerinde AB bünyesinde ortak bir göç ve mülteci politikasının da belirlenmesi gerekliliği kendini açık etti. Bu gereklilik aynı zamanda üye ülkelerin birbirleriyle olan ilişkilerini derinleştirme isteklerinin de bir dışavurumu olarak okunmalıdır. Bununla birlikte 1990'lara kadar göç ve mülteci politikalarında eşgüdüm sağlanması anlamında istenilen sonuçlara ulaşmak çok mümkün olamamıştır. Sözü edilen zaman diliminde Birlik üyesi devletler, ortaklaşmış genel bir göç ve mülteci politikasından ziyade güvenlik merkezli bir yaklaşım benimsemişlerdir. Bu safhada AB üyesi devletler ulusüstü, yani Brilik'in tamamını bağlayıcı bir politika yerine uluslararası politikalar ile Avrupa'ya doğru gelişen göç ve mülteci akımını engellemeye çalışmışlardır. Hassaten sınır ötesi suçlar ve terörizm karşıtı çalışmalarda ortaklaşan AB ülkeleri, nihayet 1999 yılında ileri bir adım atmak durumunda kalmışlardır.

Ekim 1997 tarihinde imzalanan ve Mayıs 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması ile üye ülkeler arasında sınır kontrollerinin kaldırılmasını hedefleyecek şekilde Schengen (Şengen) Anlaşması AB hukuku içerisine alındı.⁴ Cenevre Sözleşmeleri'nin II. Dünya Savaşı sonrasında savaşın galiplerince oluşturulan yeni düzende mihenk taşı olarak görülmesine neden olan milyonlarca insanın mülteci durumuna düşmesi gibi, Amsterdam Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinde

3 "So großzügig ist Deutschland zu Flüchtlingen wirklich", 24 Eylül 2015, www.welt.de, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

4 "Kurucu Antlaşmalar", www.ibb.gov.tr, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

1990'larda Yugoslavya'nın dağılmasının akabinde Balkanlar'da meydana gelen savaşların da etkili olduğu düşünülmektedir.⁵ Özellikle Bosna ve Kosova Savaşları nedeniyle daha çok Batı Avrupa'ya yönelik mülteci akınının AB ülkeleri nezdinde ortak bir göç ve mülteci politikası oluşturulması gerektiği düşüncesini tetiklediği ortadadır.

İşte Amsterdam Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile AB'ye üye ülkeler ilk kez ulusal ve uluslararası düzenlemelerin ötesine geçerek iltica başvurularının hangi birlik üyesi tarafından inceleneceği hususunu karara bağladılar. Böylece AB tarihinde ilk defa göç ve mülteci konusu üye devletlerin ulusal düzenlemeler yoluyla karara bağlayacakları bir sorun olmaktan çıkıp AB'nin ortak çözüm bulacağı bir mesele haline dönüşmüş oldu.

Bununla birlikte yaşanan gelişmeler bize, AB ülkelerinin, 'Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'ni ('Common European Asylum System - CEAS') oluşturmaya başladıkları 1999 yılından mülteci krizinin patlak verdiği 2015 yılı yaz aylarına kadar geçen süre içinde hedefledikleri noktaya ulaşamadıklarını gösterdi. Yine de AB'ye üye ülkeler mültecilerle ilgili ulusal mevzuatların harmonize edilmesinin dışında gerek Birlik içindeki ve gerekse AB ile üye olmayan devletler arasındaki ilişkilerde mülteci ve göç sorunu bağlamında dayanışma bilincinin geliştirilmesine yönelik çalışmalardan da vazgeçmemişlerdir. Bu çerçevede 1999 – 2005 arası dönemi kapsayan ve CEAS'ın birinci aşaması olarak adlandırılacak etapta AB üyesi ülkeler için mültecilere yönelik düzenlemelerde ortak bir standart belirlenmiştir.⁶ Halihazırda AB ülkeleri CEAS'ın ikinci etabını da hayata geçirmek için çalışmalarına devam etmektedirler.

Dublin Sistemi

AB ülkelerinin mültecilerle ilgili ortak politikalarını belirleme noktasında Cenevre Sözleşmesi'nin haricinde dikkate aldıkları bir başka hukuksal düzenleme de kısaca 'Dublin Sistemi' olarak adlandırılan ve Dublin Sözleşmesi ve EURODAC Sözleşmesi ile bunların uygulamalarını belirleyen bütün yönetmelikleri içeren yapıdır.

5 "Avrupa Birliği ve İltica", www.multeci.net, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

6 "Common European Asylum System", 23 Haziran 2015, www.ec.europa.eu, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

Dublin Sözleşmesi: AB (o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu – AT) ülkeleri 15 Haziran 1990 tarihinde yaptıkları bu anlaşma ile iltica başvurularını inceleme ve karar verme imkanı elde etmişlerdir. Söz konusu sözleşme ile AB ülkeleri ilk kez mültecilerle ilgili olarak AB sınırları içinde geçerli olacak ortak bir mekanizma oluşturmayı başarmışlardır. Buna göre 1997 yılında yürürlüğe giren bu sözleşme sayesinde üye ülkeler, üçüncü bir ülke vatandaşının AB üyesi devletlerden birinde yapmış olduğu iltica başvurusunun incelenmesinde sorumlu üye devlet belirlenmesi ile ilgili kriterler ve mekanizmaları ortaya koymuşlardır.

Dublin Sözleşmesi 17 Mart 2003 tarihinde yerini Dublin II isimli yeni bir sözleşmeye bırakmıştır. Dublin II’de yapılan en önemli düzenleme iltica başvurularının yalnızca tek bir AB üyesi devlet tarafından incelenebileceği kuralıdır. Bu düzenlemeye ihtiyaç duyulmasının nedeni, bir AB ülkesine yapılan iltica başvurusunun reddedilmesi halinde bu sefer aynı kişi tarafından başka bir AB ülkesinde yeniden iltica başvurusunun yapılması idi. Bunun dışında, aynı anda birden fazla AB ülkesine de iltica başvurusunda bulunma olasılığı da sözü edilen bu yenilikle ortadan kaldırılmış oldu. Söz konusu düzenlemelerin o dönem için öngörüle-meyen sonuçları da oldu. Dublin sözleşmesine getirilen bu yeniliklerle AB ülkelerindeki olası bürokratik yük azalmakla beraber o zamanlarda hemen hiç kimsenin öngöremediği ve bugün tarafsız hemen herkesin kabul ettiği gerçek, AB sınırları içerisindeki mülteci yükünün ağırlığının Yunanistan, İtalya, Macaristan gibi AB sınır ülkelerinin üzerine bindiğidir.

Aslında AB dışı bir ülkeden gelip de bir AB ülkesinde iltica talebinde bulunan kişinin başvurusundan ilk giriş yaptığı AB sınır ülkesinin sorumlu olması ilkesi, bir çoklarıncaya yanlış yorumlandığı üzere sınır ülkeleri haricindeki AB ülkelerinin söz konusu iltica başvurusunu incelemelerine engel değildir. Nitekim Avrupa’nın Mülteci Krizi’nde de gördüğümüz gibi Almanya ve Avusturya bu ilkeyi doğru yorumlayarak Macaristan’daki mültecilerin kendi ülkelerine gelmelerine onay vermişlerdir.

26 Haziran 2013 tarihinde Dublin II yerine Dublin III sözleşmesine geçiş yapan AB ülkeleri, yirmi yılı aşkın bir zamandır izledikleri ‘Avrupa Kalesi’ politikasına uygun olarak mültecilerin Avrupa yolu üzerindeki barikatları artırdılar. AB üyeleri, mültecilerin aslında AB’nin

üçüncü ülkelerde bulunan elçilik ve konsolosluk gibi temsilciliklerine yapacakları iltica başvurularına imkan verecek basit bir düzenleme yerine AB'ye ilticayı zorlaştırmaya devam ettiler.

EURODAC (Avrupa Otomatik Parmak İzi Tanımlama Sistemi): 11 Aralık 2000 tarihinde kurulması kararlaştırılan bir veri bankası olan EURODAC'ın amacı AB ülkelerine iltica başvurusunda bulunan ya da AB ülkelerine kaçak giriş yapmış üçüncü ülke vatandaşlarının parmak izlerinin kaydedilmesi aracılığıyla kimliklerinin tespitinin yapılmasıdır.⁷ Dublin Sözleşmesi'nin etkin olarak uygulanmasında en önemli araçlardan birisi olan EURODAC'ı AB ülkeleri 15 Ocak 2003 tarihinden itibaren kullanma imkanına sahip olmuşlardır. EURODAC uygulamalarına AB ülkeleri haricinde İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç de katılmaktadır. EURODAC, tıpkı Dublin Sözleşmesi'nin kendisi gibi Avrupa'nın Mülteci Krizi'nden önce de yer yer iflas belirtileri göstermişti. 2011 yılında İtalya ile Fransa arasında diplomatik tartışmalara varan anlaşmazlıkta İtalya Tunuslu mültecilere Şengen vizesi vererek Fransa'ya geçişlerinin yolunu açmıştı.⁸ Aynı şekilde Almanya ve Avusturya'dan da İtalya'ya tepkiler gelmiş ve bu ülkenin Şengen sistemini yerle bir ettiği savunulmuştu.⁹

Avrupa'nın Mülteci Krizi esnasında bu sefer Macaristan, AB'nin diğer ülkeleri tarafından yalnız bırakıldığını düşününce mültecilerin kayıtlarını yapmaktan vazgeçmiş ve sürpriz bir hamle ile çok sayıda insanı otobüslere doldurarak Avusturya sınırına doğru yola çıkarmıştı. Bunun dışında Macaristan'dan gelen on binlerce mülteciye hazırlıksız yakalanan Alman bürokrasisi de tıpkı İtalyan ve Macar mevkidaşları gibi mültecilerin tamamını kayıt altına almadılar.¹⁰

7 "AB'nin Göç ve İltica Politikasındaki Yeni Aracı 'EURODAC' ", 1 Kasım 2002, www.caginpolisi.com.tr, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

8 "İtalya ile Fransa arasında mülteci krizi!", 18 Nisan 2011, www.cnnturk.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016),

9 "Berlusconi İtalya'yı kızdırdı", 11 Nisan 2011, www.dha.com.tr, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

10 "Grenzöffnung für Flüchtlinge. Was geschah wirklich?", 22 Ağustos 2016, www.zeit.de, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

İşlevselliği hakkındaki şüphelerin dışında EURODAC, insan hakları örgütlerince de veri tabanlarının polis yetkililerine açılması,¹¹ kayıt altına alınmak istemeyen mültecileri daha tehlikeli güzergahlara mecbur bırakarak ölümlere yol aşması nedeniyle şiddetle eleştirilmektedir.¹²

EASO (Avrupa İltica Destek Ofisi): 19 Mayıs 2010 tarihinde kurulan ve Malta'nın başkenti Valetta'da merkezi bulunan kurum AB'nin mültecilerle ilgili uygulamalarının koordinasyonuna katkı sunmaktadır. Kurumun söz konusu uygulamalara katkılarında ikisi sınır bölgelerinde tercüman ve iltica uzmanı bulundurmak şeklindedir.

FRONTEX (Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı): Merkezi Polonya'nın başkenti Varşova'da bulunan AB sınırlarının güvenliğinde etkin rol oynayan kurum 26 Ekim 2004 tarihinde kurulup faaliyetlerine 1 Mayıs 2005'te başlamıştır. Başlıca amacı sınır güvenliğinde üye devletlerin güvenlik birimleri arasında koordinasyonun sağlanmasıdır. İlk planda masum olan bu hedefin dışında, ilerleyen zamanda Ege ve Akdeniz'de kurumun hizmetine alınan askeri gemi ve personelle AB'nin 'sınır devriyesi' haline dönüşen FRONTEX Acil Sınır Müdahale Ekipleri (RABIT) aracılığıyla çok sayıda mülteci ve kaçak göçmene şiddet içeren müdahalelerden kaçınılmamış ve dolayısıyla FRONTEX açık denizde bir çok masumun boğulmasına göz yummakla suçlanmıştır.¹³

Avrupa'nın Mülteci Krizi'nde AB Ülkeleri Arasında Yardımlaş(ma)ma

Yukarıda genel hatlarıyla ifade edilen hukuki düzenleme ve her tür örgütlenme gibi araç ve imkana ve dahi yeterince zamana sahip olan AB ülkeleri yapısal nedenlerden ötürü ortak bir mülteci politikasını bugüne kadar hayata geçirememişlerdir. Son senelerde dünya kamuoyunun önünde cereyan eden AB'nin Mülteci Krizi'nde birlik üyesi

11 "Mülteciler damgalanıyor", 18 Aralık 2012, www.dw.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

12 "Greece's illegal push backs of asylum boats puts lives at risk, says Amnesty International", 25 Ağustos 2015, www.euronews.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

13 "Frontex oder die Krise der europäischen Migrationspolitik", www.copyriot.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

ülkeler birbirlerinin mülteci siyaseti ile çelişen tutumlar ortaya koyma-
nın yanısıra özellikle Avusturya ve Almanya'da çok bariz olarak görül-
düğü üzere kendi politikalarıyla da uyumsuz tavırlar sergilemişlerdir.

AB içinde ortak bir mülteci politikasının olmayışı, üye ül-
keler arasındaki mültecilere yönelik standart uygulamaların yoklu-
ğundan da rahatlıkla anlaşılabilir. Sığınmacıların yapmış oldukları
iltica başvurularındaki kabul oranlarının ülkeden ülkeye değişmekte
oluşunu ve yine bu kişilerin asgari sağlık ve barınma hizmetlerin-
den yararlanmada karşılaştıkları farklılıkları bu duruma örnek ola-
rak verebiliriz. Öte yandan AB vize sistemi içerisinde mevcut olan
insani amaçlarla vize kategorisi işletilmediği için sığınmacıların hiç
değilse bir kısmının faydalanacağı bu imkânı kullanmak da mümkün
olamamaktadır.

Bunun dışında gözden kaçırılmaması gereken bir başka nokta
da AB Sınır Koruma Ajansı Frontex'in denizlerde zor duruma düşen
sığınmacıları kurtarmayı sağlayacak her tür teknik donanımına sahip ol-
duğudur. Sorun teknik yetersizlikler olmayıp AB çapında ortaklaşmış
siyasi irade eksikliğidir.

Bir başka önemli nokta da daha önce değinildiği üzere Alman-
ya, Fransa ve İngiltere gibi büyük AB devletlerinin kendi avantajlarına
olduğunu bildikleri Dublin Sistemi'ni uzun süre reforme etmeye ya-
naşmamalarıdır. Bugün gelinen noktada bu sistemin işlemediği açıkça
ortaya çıkmıştır. Nihayetinde sistemin değişmesine uzun süre direnen
Almanya gibi ülkeler kota sistemi ve benzeri önerilerle bu krizi aşma-
ya yönelik yeni teklifler sunmak zorunda kalmışlardır. Bu sefer de Ma-
caristan, Slovakya ve Polonya gibi ülkeler daha önceleri hiç bir şekilde
dayanışma zorunluluğu hissetmemiş Almanya'ya sırtlarını çevirmekte
bir sakınca görmemektedirler.

İngiltere Dışişleri Bakanı Boris Johnson'ın ülkesinin AB'den
ayrılması ile ilgili sarfettiği aşağıdaki cümleler aslında özelde
İngiltere'nin, genelde AB'nin mültecilere yaklaşımını ortaya koymak-
tadır: “Avrupa'dan ayrılmıyoruz. Küresel Britanya yumuşak süper güç.
Ukrayna'da yaşananlarla ilişkili olarak Rusya'ya yönelik yaptırımların
sürdürülmesinden, Orta Akdeniz'deki sığınmacı akışını engellemesi
kapsamında İtalyanlara yardımcı olması için donanmamızı gönder-

memize kadar, tüm Avrupalı işbirliklerine hükümetler arası seviyede devam etmeye bağlı kalacağız.”¹⁴

Johnson’ın açık yüreklilikle ortaya koyduğu gerçeği Viktor Orban başka açıdan somutlaştırarak İtalya ve Yunanistan’da bulunan 160 bin mültecinin AB ülkeleri içinde bir kota dahilinde dağıtılması planını engellemek amacıyla 2 Ekim 2016 tarihinde referanduma gitme kararı alarak AB ülkeleri arasında 90’lı yıllardan beri oluşturulmaya çalışılan ortak mülteci politikasının başarısızlığa uğradığını açık bir şekilde göstermiş oldu. Aynı şekilde Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz da, bu referandumu düzenlediği için Macaristan Başbakanı Viktor Orban’ın siyasetinin eleştirilmemesi gerektiğini ifade ettiyse ortak bir mülteci politikasının AB için bir hayalden ibaret olduğunu teslim etmek gerekir.¹⁵

Aslında Arap Baharı’nın başlangıcından Aylan Kurdi’nin cansız bedeninin Bodrum kıyılarına vurmasına kadar geçen süre içerisinde AB’nin, Akdeniz’i aşarak AB üyesi ülkelere iltica başvurusu yapmak isteyen mültecilerle ilgili aldığı önlemlere baktığımızda temel hedefin Macaristan Başbakanı Viktor Orban’ın tutarlı olarak en başından beri uygulayageldiği gibi mültecilerin Avrupa’dan uzak tutulması olduğu görülecektir.

Avrupalı liderler genellikle Avrupa kamuoyunun gözü önünde vuku bulan trajik bir olay sonrasında reaksiyoner bir tutum takınarak harekete geçmektedirler. Gerek dünya kamuoyunun baskısı ve gerekse Avrupa’daki insan hakları kuruluşları ile mültecilerin sorunları alanında çalışmalar yürüten STK’ların baskısı nedeniyle adım atma zorunluluğunu hisseden liderler, kriz dönemlerinde zirve üzerine zirve yapmaktalar. Buna rağmen, sorunun kaynağı bilinçli bir şekilde yanlış teşhis edilerek AB’nin sınır güvenliği ekseninde çözüm önerileri geliştirilmekte, dolayısıyla etkin bir sonuç alınamamaktadır. Yine de bu çözüm önerileri bir başka büyük trajedinin haber ajanslarına düşmesine kadar fazla tartışılmadan kabul görmeye devam etmektedir.

14 “İngiltere Başbakanı: Britanya AB’den ayrılacak”, 2 Ekim 2016, www.timeturk.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

15 “Quotendebatte „gefährlicher Spaltpilz““, 2 Ekim 2016, www.orf.at, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

Mülteci krizinin akut seviyeye ulaştığı 2015 yazı boyunca tartışmaların odağındaki ülke olan Macaristan 7 Temmuz 2015 tarihinde Sırbistan sınırına dikenli tel çekilmesi kararını aldığı anda Almanya'dan herhangi bir olumsuz tepki gelmedi. Macaristan, bu kararıyla Yunanistan üzerinden gelen mültecilerin Sırbistan'ı geçerek ülkeye ulaşmalarını önlemeyi amaçlamıştı. Sığınmacıların ilk olarak AB sınırlarına Yunanistan'dan girmiş oldukları açık olmakla beraber burada kayıtlarının tutulmamış olması, onların Sırbistan üzerinden Macaristan'a gitmelerine olanak tanımaktaydı. Bu duruma engel olmak isteyen Macaristan, Dublin kuralları gereği sığınmacıların kayıt altına alınmasını durdurma girişimine gelen tepkiler üzerine, son çare olarak Sırbistan sınırına dikenli tel çekme yöntemini uyguladı.

Bu aşamada Avrupa'daki tartışmalar, AB sınırlarının korunması ve Macaristan gibi AB sınır ülkelerinin, sığınmacıların ülkeye girişine izin verip kayıtlarını tutmak gibi yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği hakkında yapılmaktaydı. Binlerce mültecinin Macaristan'a adeta yığıldıkları ve Avrupa'nın başka ülkelerine gitme isteklerini dile getirdikleri böyle bir ortamda başta Fransa ve Almanya olmak üzere birçok AB ülkesi, Macaristan'ın sığınmacıları kayıt altına alma yükümlülüğü olduğunu dile getirerek sık sık vurgu yaptıkları "AB içi dayanışma" ilkesinin realitede uygulanmadığını göstermiş oldu.

Bu tavırda, Suriye kaynaklı mülteci sorununun başlamasından beş yıl gibi uzun bir zaman geçmiş olmasına karşın AB'nin, hala uygulanabilir bir ortak politika belirleyememiş olmasının bedelini ödemekten kaçınarak Macaristan'a baskıyı artırdığını görmekteyiz.

Böylece AB, izlemiş olduğu politikalarla, kurum olarak mülteci meselesine hala köklü bir çözüm getirememiş ve üye devletleri kendi başlarına bırakmış olmanın yanı sıra bir de üye devletlerin mülteci meselesi nedeniyle birbirlerine karşıt konuma gelmelerine yol açmış oldu. Bundan başka, AB'nin, bu politikasızlığı, 'Vişegrad Dörtlüsü' olarak da adlandırılan Polonya, Macaristan, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti ile Almanya, Avusturya, İngiltere, İsveç ve Fransa'yı karşı karşıya getirerek üyelik içinde bir gruplaşmaya da neden oldu.

Uzunca bir süre başta Almanya olmak üzere Avusturya ve İsveç'in de aralarında bulunduğu bir grup ülke AB içinde kota uy-

gulamasını kabul ettirmeye çalıştılar. Buna karşılık Macaristan ve İngiltere'nin başını çektiği bir dizi AB ülkesi farklı gerekçeler öne sürerek bu uygulamayı reddettiler. En sonunda Macaristan 2 Ekim 2016 tarihinde AB ülkelerinde bulunan 160 bin mülteci den Macaristan'ın payına düşen 1294 mülteciyi ülkeye kabul etmemek için referandum yaptı. Referandumda "AB'nin, Macar vatandaşı olmayan kişileri, Ulusal Meclisin onayı olmadan Macaristan'a yerleştirmesine karar vermesini kabul ediyor musunuz?" sorusu yöneltilen Macar seçmenlerin %98,28'inin 'hayır' oyu vermesine rağmen referanduma katılan seçmen oranının toplam seçmen sayısının %50'isinin altında kalması nedeniyle referandum geçersiz sayıldı. Her ne kadar sözkonusu referandumun başarısız olmasıyla AB elitlerinin derin nefes aldıkları tahmin edilebilirse de bizatihi böyle bir referandumun düzenlenmesi bile AB ülkeleri arasındaki dayanışmanın tamamen rafa kaldırıldığı anlamına gelmektedir.

Öte yandan AB çapında bir kota düzenlemesiyle söz konusu 160 bin kişinin AB ülkelerine dağıtılmasının pratikte çok iyi işlemeyeceği de ortadadır. Zira eğer mülteciler Macaristan, Bulgaristan, Yunanistan ya da Romanya gibi ülkelerde kalmak isteselerdi zaten bir yere gitmeye çalışmaz ve buralarda iltica başvurularını yaparlardı. Nitekim 2015 yaz aylarında Macaristan'dan Avusturya'ya ulaşan binlerce mülteci den istisnalar hariç hemen hiç kimse Avusturya'da bile kalmak istememiştir. Bu anlamda aslında Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın söz konusu krizi kendi siyasi kariyeri için bir fırsata dönüştürdüğünü ileri sürmek mümkündür. Zira Avusturya'da bile kalmak istemeyen mültecilerin Macaristan'da ikamet etmek isteyeceklerini düşünmek pek gerçekçi değildir. Vele ki AB kotası ile ülkelere dağıtılmış olsun.

Bunun dışında mülteci statüsü tanınan bir sığınmacının AB içinde serbest dolaşımının önüne geçmenin hukuki ve pratik olarak mümkün olamayacağı da açıktır. Bu durumda Yunanistan'da mülteci statüsünü elde eden bir sığınmacının, bizzat Yunan vatandaşlarının bile hoşnut olmadıkları yaşam standartlarına mahkûm edilebileceğini düşünmek rasyonel bir beklenti değildir.

Kota uygulamasına karşı olan ülkelere biri olan Macaristan'ın Başbakanı Viktor Orban, bu karşıtlığının gerekçelerinden biri olarak sınırların tamamen kontrol altına alınamıyor oluşunu ileri sürmektedir.

Orban, ikinci olarak insanların Avrupa başkentlerinde zorla tutulmalarının mümkün olamayacağını ve dileyen kişinin dilediği yere gidebileceği görüşünü öne sürmektedir.¹⁶

30 Ağustos 2015'te Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius dikeyenli tel uygulamasını, "hayvanlar için bile duvarlar inşa etmek kabul edilebilir değil" şeklinde eleştirerek Macaristan'ı Avrupa ortak değerlerine uymaya çağırıldı. Macaristan Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Levente Magyar bu açıklamaların kabul edilemez olduğunu belirterek bir süre önce Fransa'nın da İngiltere sınırı yakınlarında çok daha büyük bir duvar ördüğünü hatırlattı. Magyar, Fransa'nın tutarsızlığına şu sözlerle dikkat çekti: "Kendi hükümeti benzer kararı almış bir kişinin Macaristan'ı bu şekilde suçlaması ilginçtir."¹⁷

Aslında Fransa'nın bu tutarsızlığı yeni değildir. Hatırlanacağı üzere Fransa, 2010 yılında ülkede bulunan Romanya vatandaşı Romanları gerek para vererek gerekse zorla ülkeden kovmuştu. Aynı Fransa, 2015'in Haziran ayında İtalya'dan Fransa'ya geçen 2000 civarında mülteciyi İtalya'ya iade etmiş ve bu durum iki ülke arasında bir mini krize yol açmıştı. Benzer şekilde Almanya da ülkeye iltica etme amacıyla gelen 18 bin Kosovalıyı Kosova'nın "güvenli ülke" olarak tanımlanmamasına rağmen ülkelerine geri gönderme kararı almıştı.

AB ülkeleri, Türkiye üzerinden Yunanistan-Sırbistan rotası izleyerek Macaristan'a ulaşan mültecilerin burada karşılaştıkları muameleden, insanlık ve "Avrupa değerleri" namına rahatsızlık duydukları ve bu yüzden Macaristan'la sorun yaşadıkları gibi bir algı oluşturmaya çalıştılar. Bunun sonucunda Macaristan, adeta bir günah keçisine dönüştürüldü. Bu aşamada Macaristan, sığınmacıların ilk olarak Yunanistan'a ayak basmış oldukları gerçeğini dillendirerek Dublin Sistemi gereğince kayıtlarının bu ülkede yapılmış olmasının zorunlu olduğu gerçeğini dile getirdi ancak artık AB içinde bunu dinleyecek kimse kalmamıştı.

16 "Darum baut Ungarn einen Zaun Gegen Flüchtlinge", 12 Eylül 2015, www.bild.de, (Erişim tarihi 15 Eylül 2015).

17 "Fransa ile Macaristan Arasında 'Duvar' Krizi", 31 Ağustos 2015, www.haberler.com, (Erişim tarihi 15 Ekim 2015).

Mülteci krizi Avrupa'yı sararken, Aylan Kurdi'nin Eylül başında Bodrum sahillerine vuran cansız bedeninin fotoğrafı dünya kamuoyunun vicdanını sarstı. Sorumluluktan kaçamayacaklarını gören Avrupalı siyasetçiler, kendilerini yeni adımlar atmak zorunda hissettiler ve soruna hızlıca müdahale etme kararı aldılar.

İşte bu politika gereği Almanya, yıl sonuna kadar 800 bin mültecinin Almanya'ya ulaşmasının beklendiğini ve bu kişilerin sınırdan geri çevrilmeyeceklerini açıkladı. Bunun üzerine Macaristan'da biriken ve Almanya'ya gitmek isteyen mülteciler, Avusturya sınırına yöneldiler. Macaristan Başbakanı Viktor Orban da mülteci krizini "Almanya'nın sorunu" olarak gördüğünü açıklayıp, Merkel'in AB hukukunu hiçe sayarak Dublin Yönetmeliği'ni geçici olarak da olsa askıya almakla büyük bir kaosa neden olduğunu ifade etti.¹⁸ Orban'a göre Merkel'in açıklaması, Macaristan'da bulunan mülteciler arasında adeta ayaklanmavari düzensizliklere yol açtı. Sonuç olarak Almanya istikametinde yollarına devam etmek isteyen mülteciler Macaristan'da kayıtlarının yapılmasına izin vermediler.

Sınırlarını açmasının üzerinden çok kısa bir zaman geçmesine rağmen Almanya bu politikasından geri adım attı ve o ana kadar şiddetle eleştirdiği Orban'ın tutumunu benimsedi. İşin ilginç yanı günah keçisi ilan ettiği Orban'ın dillendirdiği argümanları kullanmaktan da kaçınmadı: "Kapasitemizin üst sınırına ulaştık."¹⁹ Almanya İçişleri Bakanı Thomas de Maizière Avusturya sınırında pasaport kontrollerine başladıklarını duyurarak mültecilerin Almanya'ya akışının önüne geçip tekrar düzenli kayıt sistemine dönülmesini amaçladıklarını ifade etti. Böylece 800 bin mülteci bekledikleri açıklamasını yaparak bir anda dikkatleri üzerine çekip dünya kamuoyunda sempati toplayan Angela Merkel, aradan çok kısa bir süre geçmiş olmasına ve Almanya'ya giren mültecilerin sayısı henüz 100 bini bile bulmamasına rağmen bu politikasından vazgeçme aşamasına geldi.

18 "Darum baut Ungarn einen Zaun Gegen Flüchtlinge", 12 Eylül 2015, www.bild.de/, (Erişim tarihi 15 Eylül 2015).

19 "Almanya Çabuk Pes Etti, Şengen'i Askıya Aldı", 14 Eylül 2015, www.akradyo.net, (Erişim tarihi 24 Eylül 2015).

Sınırdaki kontrollerle birlikte AB'nin sacayaklarından birini oluşturan ve AB içinde kişilerin serbest dolaşım ilkesinin somut hali olan Şengen, Almanya tarafından somut olarak askıya alınmış oldu. Almanya'nın ardından Çek Cumhuriyeti de aynı uygulamaya geçeceğini açıkladı. Böylece Macaristan bir anda yalnızlıktan ve tabii günah keçisi olarak görülmeğe kurtulmuş oldu. Böylelikle aylardır sürdürülen ağır baskılara rağmen zafer kazanmış bir eda ile Viktor Orban "Almanya'nın kararını büyük anlayışla karşılıyor, tam dayanışma sunuyoruz" şeklinde bir açıklama yaptı.²⁰

Fransa da bu sefer, Almanya'nın aldığı kararı desteklediğini açıkladı. Fransa buna gerekçe olarak "Avrupa'nın sınırlarına riayet edilebilmesi konusunda gerekenin yapılması için çalışıyoruz" ifadesini kullandı.²¹

Tüm bu gelişmeler ironik bir şekilde şunu göstermektedir ki, dünya gündemine oturan mülteci krizi bağlamında bu sefer "dayanışma" kavramına, köşeye sıkıştığını düşünen Almanya başvurmak zorunda kaldı. Alman Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier, mültecilerin yol açmış oldukları yükün sadece Almanya, Avusturya, İsveç ve İtalya tarafından taşınamayacağından yakılarak Avrupa dayanışmasının bu şekilde sağlanamayacağı uyarısında bulundu.²²

Siyasi liderlerin sıklıkla kullanmasına rağmen, AB uzmanı Michele Knodt'un da yerinde tespit ettiği gibi, aslında krizin başından beri ortada bir dayanışma olmadığını söylemek gerekir.²³ Çok açık bir şekilde görülebileceği gibi Dublin Sistemi, mültecilere karşı yükümlülüğün neredeyse tamamını AB'nin sınır ülkelerine yikarak adaletsizliğe neden olmuştur. 2003 yılından itibaren durumun bu kadar net olmasına rağmen hiçbir düzeltmenin sözkonusu olmadığını ifade eden Knodt'a göre içinde bulunulan şu kriz ortamında, başta Almanya olmak üzere, Avusturya, Fransa ve İsveç, sadece ulusal çıkarlarına uygun olduğu za-

20 "Almanya Çabuk Pes Etti, Şengen'i Askıya Aldı", 14 Eylül 2015, www.akradyo.net, (erişim tarihi 24 Eylül 2015).

21 "Schengen'de Domino Etkisi", 14 Eylül 2015, www.milliyet.com.tr, (erişim tarihi 22 Eylül 2015).

22 "Die Macht einer EU-'Floskel'", 18 Eylül 2015, www.orf.at (erişim tarihi 22 Eylül 2015).

23 "Die Macht einer EU-'Floskel'", 18 Eylül 2015, www.orf.at, (erişim tarihi 22 Eylül 2015).

man orta ve doğu Avrupa ülkelerine dayanışma kavramını hatırlatmaya çalışmaktadırlar.²⁴

AB'nin mülteci meselesinde “parçalanmışlığının” en güzel örneğini ise dönemin Avusturya İçişleri Bakanı Johanna Mikl-Leitner gözler önüne serdi. Mikl-Leitner, sınırları mültecilerden korumak için, “ortak bir Avrupa duvarı” örülmesi önerisinde bulundu. Bu öneriye paralel olarak Almanya’da da sığınmacılar için “transit bölgeler” oluşturulması fikri gündeme getirildi.²⁵

Transit bölgelerin AB hukuku açısından ancak AB sınırları içerisinde oluşturulabileceği uzmanlar tarafından ifade edilirken, buna gerekçe olarak bu uygulamaların ancak kimlik kontrolü yapılarak sağlanabileceği gerçeği öne sürülmektedir. Kimlik kontrolü de AB iç sınırlarında ancak istisnai olarak kabul edilebilen bir uygulamadır. Hatırlanacağı gibi Almanya ve Avusturya Eylül 2015 ortalarında kamu güvenliği ve düzeninin bozulduğu gerekçesiyle sınırlarında kimlik kontrolü uygulamasına geçmişler ve böylece Şengen’i geçişi de olsa askıya almışlardı. Bu durumda başta Almanya olmak üzere Fransa ve Avusturya’nın öncülüğünde birçok AB ülkesinin, “Avrupa Değerleri”ni korumak adıyla çıktıkları maratonda AB’nin üç sacayağından biri olan Şengen’i de geçici olarak askıya almaya hazır durumda olmaları krizin boyutunu açıkca ortaya koymaktadır. Bu tavır, belki de ileride söz konusu anlaşmanın yapısının değiştirilmesine kadar gidebilecek bir aşamanın başlangıcı olarak da değerlendirilebilir.

Bütün bu kaosu ortaya koyduğu somut gerçeklik ise hem mültecilerin ölmeye devam etmeleri hem de AB ülkelerinde yaşayan yabancı ülke kökenli kişilerin buralarda yaşanan aşırı sağcı politik iklim nedeniyle ölümlere kadar varan şiddet eylemlerine maruz kalmalarıdır.

“Mare Nostrum” dan “Triton” a AB’nin Kıtayı Mültecilerden Uzak Tutma ‘Operasyonları’

3 Ekim 2013 tarihinde Tunus’tan İtalya’ya deniz yoluyla ulaşmaya ça-

24 “Die Macht einer EU-‘Floskel’”, 18 Eylül 2015, www.orf.at, (erişim tarihi 22 Eylül 2015).

25 “Sığınmacılar için ‘transit bölge’”, 12 Ekim 2015, www.dw.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

İşan 365 mültecinin bindikleri teknenin alabora olarak batması sonucu ölmesiyle AB kamuoyu hareketlendi. Amaçları kendilerine en yakın AB toprağı olan İtalya'nın Lampedusa adasına ulaşmak olan bu kişilerin boğularak can vermesi üzerine İtalya ulusal yas ilan etmiş ve dönemin başbakanı Enrico Matte'nin talimatıyla “Mare Nostrum” olarak bilinen arama/kurtarma operasyonu başlatılmıştı. AB ülkeleri Lampedusa faciasının ardından içişleri bakanlarının katıldığı bir zirve düzenlemelerine rağmen mülteci sorununu çözecek ortak bir adım atmayı başaramadılar. İtalya bu operasyonu tek başına yürütürken başta Almanya olmak üzere büyük AB devletleri, AB mülteci hukukunda reform önerilerini engellediler ve sadece Frontex'e denizde can kurtarma fonksiyonunu da içerecek yetkiler vermekle yetindiler.

İtalya'nın kendi iradesiyle oluşturduğu Mare Nostrum programı çerçevesinde İtalyan deniz kuvvetleri devriyeleri 70 bin kilometrekarelik bir alanı tarıyor, hatta Libya kıyılarına kadar gözetleme yapıyordu. Ekim 2013 - Ekim 2014 tarihleri arasında 3 bin kişinin Akdeniz sularında kaybolmasına engel olamamasına rağmen sözkonusu program yaklaşık 140 bin mülteciyi ölümden kurtardı. Ancak kurtarılanların bir kısmının kendi ülkelerine gelmelerinden kaygılanan başta İngiltere olmak üzere bazı AB ülkeleri, mültecilere AB'ye gelmeleri yolunda bir çeşit davetiye olduğunu öne sürdükleri operasyonun durdurulması gerektiğini öne sürdüler. Operasyonu yöneten İtalyan amirali Filippo Maria Foffi ise mülteci sayısındaki artışın temel nedeninin savaşlar olduğunu belirterek bu görüşü ilk elden çürütmüştü.²⁶ Buna rağmen zaten operasyonun aylık yaklaşık 10 milyon avro olan maliyetinden kurtulmak isteyen Başbakan Matteo Renzi ve konuya aşırı sağcı bir perspektiften yaklaşan Kuzey Ligi Partisi lideri Matteo Salvini, operasyonun sorumluluğunun AB tarafından devralınması gerekliliğini öne sürdüler.²⁷ Böylelikle “Bizim Deniz” anlamına gelen Mare Nostrum Operasyonu 3 Kasım 2014 itibarıyla durduruldu.²⁸

26 “AB Mülteci Sorununa Çözüm Bulmada Zorlanıyor”, 11 Aralık 2014. www.abhaber.com, (erişim tarihi 17 Ekim 2015).

27 “Göçmen Kurtarma Operasyonunu AB'nin Devralmasını İstiyor”, 18 Haziran 2014, www.euractiv.com.tr, (erişim tarihi 17 Ekim 2015).

28 “AB Akdeniz'de Mültecilerden Sınırlarını Korumaya Çalışıyor”, 3 Kasım 2014,

Mare Nostrum'un sona ermesinin ardından AB bünyesinde Triton Operasyonu devreye sokuldu. Bu operasyonla birlikte aslında AB, İtalya'nın öncülüğünde yürürlüğe konulan ve mültecilerin güvenliklerinin öncelendiği arama/kurtarma konseptini terk ederek sınır güvenliğini önceleyen güvenlikçi bir konseptte geri dönmüş oldu. Triton Operasyonunun başlatılmasıyla AB yetkilileri her ne kadar ortak bir mülteci programını hedeflediklerini ifade ettilerse de bu operasyonlarda Mare Nostrum'dakine oranla daha az bütçe, personel ve ekipmanın kullanılması ve operasyonun kapsama alanlarındaki büyük farklılık, söz konusu hedeften ne kadar uzak olunduğunu ortaya koymaktadır. Görünen o ki AB'nin önceliği, maalesef mültecilerin güvenliğinin sağlanmasından öte Avrupa sınırlarının güvenliğinin sağlanması olup mümkün olduğunca az mültecinin Avrupa'ya ulaşmasını temin etmektir.

Triton Operasyonu ile AB yöneticileri, sorunun kaynağını insan kaçakçılarında gördüklerini de göstermiş oldular. Oysa kolaylıkla farkedilebileceği gibi, bu kişiler, göçmenlerin ve mültecilerin Avrupa'ya ulaşmak için başka alternatifleri varmış da onları kandırmış ve çolukçocuk hep beraber ölümü göze almaya ikna etmiş değillerdir. Neticede bu durum bir arz talep meselesi olarak görülmelidir. Eğer AB ülkeleri görüşlerinde gerçekten samimi iseler mülteciler için sığınma başvurusunda bulunma imkânlarını zorlaştırmak yerine kolaylaştırmaları gerekmektedir. AB'ye kaçak yollardan ulaşmak isteyenlerin önemli bir kısmının daha iyi şartlarda yaşamak isteyen göçmenler değil kendi yurtlarında yaşama imkanı kalmayan mülteciler olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, aktüel savaş bölgeleri olan Suriye, Afganistan, Somali, Eritre ve Mali'ye komşu ülkelerde mültecilerin AB'ye başvurabilme imkânı sağlanmalıdır. Bu adım hem insan tacirlerinin "işsiz" kalmasına hem de binlerce masum insanın canının kurtulmasına olanak sağlayacaktır.

Yirmi sekiz AB hükümetinin yirmi birinin Frontex ile birlikte kurduğu Triton Operasyonu çok sayıda Avrupalı STK'nın da beklediği üzere bir arama/kurtarma operasyonu olmadı. Mare Nostrum'dan

farklı olarak Triton, belirlenen kısıtlı görev tanımı nedeniyle İtalya ve Malta'nın en fazla otuz deniz mili açıklarında görev yapmakta ve böylece mültecileri taşıyan teknelerin genellikle alabora olarak batıkları bölgeden çok uzakta faaliyet yürütmekte idi. Bu operasyonun mültecileri kurtarmak gibi bir misyona sahip olmadığını somut olarak açığa çıkması nedeniyle birçok insan hakları örgütü giderek eleştirilerinin dozunu artırdı. Avrupa Komisyonu'nun İçişlerinden Sorumlu Üyesi Cecilia Malmström de bu eleştirilere katılarak Triton'un, Mare Nostrum'un yerini alabilecek nitelikte olmadığını ifade etti.²⁹ Triton'un, Mare Nostrum'un üçte biri kadar bir bütçe, sınırlı yetki ve insan kaynağı ile çalışmakta olduğunu ve bütün bunlara ek olarak Frontex'in kendi gemisinin bulunmadığını, bu ihtiyacın operasyona katılan AB ülkelerinden temin edildiğini hatırlarsak bu yargının ne kadar doğru olduğunu anlamamız kolaylaşır.

Tüm bu tartışmalar sürerken, 19 Nisan 2015'te, İtalya'ya ulaşmaya çalışan mültecileri taşıyan bir teknenin Akdeniz'de alabora olarak batması sonucu 800'ü aşkın mülteci hayatını kaybetti. AB, yakın tarihinin en büyük deniz faciası olan bu trajik olay sonucu başarısızlığı tescillenmiş Triton operasyonuna son vermek yerine, operasyonda kullanılan araç ve personel sayısı ile operasyon bütçesini artırma kararı aldı. Ek olarak İngiltere de en büyük gemilerinden birini, üç helikopter ile iki sahil güvenlik teknesini operasyona destek için yollama kararı aldı. İngiltere Başbakanı Cameron, operasyonun güçlendirilmesi ile hasbelkader kurtarılacak sığınmacıların yanlış hayallere kapılmalarını önlemek amacıyla bu kişilerin İngiltere'ye sığınma hakları olamayacağını açıkladı. Cameron'a göre kurtarılan bu sığınmacıların "en yakın güvenli ülkeye" götürülmeleri gerekmekteydi.

Bu tarihlerde mesele, AB'nin dış politikası olarak görüldü ve yukarıda bahsedilen önlemlere ek olarak AB yöneticileri, diplomatik girişimlerini de hızlandırarak sorunu BM gündemine taşıdılar. AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, BM Güvenlik Konseyi (BMGK) oturumunda, insan kaçakçılarının engellenmesini

29 "Mare Nostrum' Out 'Triton' In" 4 Kasım 2014, www.haberhurriyeti.com, (erişim tarihi 17 Ekim 2015).

AB'nin sorunun çözümünde merkezi öneme sahip bir hamlesi haline getirerek AB'ye, insan kaçakçılarına karşı askeri müdahale yetkisi verilmesini istedi. Moğherini'nin, insan kaçakçılarının kullandığı teknelere el konularak yok edileceği ve böylelikle sorunu çözme umudu, Libya'nın BM Büyükelçisi İbrahim Dabbaşı'nın "Balıkçı tekneleriyle kaçakçı gemilerini nasıl ayırt edecekler, bilmek istiyoruz" şeklindeki ifadeleriyle söndürüldü.³⁰

Sonuç

Mülteci meselesi 2015 yazına kadar Türkiye, Lübnan ve Ürdün'ün merkezinde yer aldığı bölgesel bir mesele olarak görülmekteydi. Yunanistan'ın, AB içinde mülteci krizinde yalnız bırakılmasına tepki olarak, mültecilerin "Balkan rotası" izleyerek kuzeye geçmelerine izin vermesi sonucu Macaristan'da yığılan binlerce kişi, sorunun, artık başta Almanya olmak üzere bütün Avrupa'nın meselesi haline gelmesine neden oldu. Böylece mülteci krizi 2015 yılının yaz başından itibaren ortaya çıkan gelişmelerle birlikte Avrupa'nın Mülteci Krizi haline geldi.

Gelişmeler, mülteci sorununu AB'nin tarihi boyunca karşılaştığı en büyük meydan okumalardan biri haline getirmiştir. AB'nin Suriye krizi başladığından beri, ama özellikle de mülteci krizinin Avrupa'yı etkilemeye başladığı 2015 yazından beri verdiği ani ve kısa vadeli tepkiler bu sorun karşısında hazırlıklı olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

90'lı yıllardan itibaren AB içinde ortak bir göç ve mülteci politikası oluşturmanın açık hedefi özellikle mültecileri Avrupa kıtasından uzak tutmak olsa da uygulamada, AB ülkelerinin ulusal çıkar odaklı tutum almaktan vazgeçemediklerini müşahade etmek Birlik'in geleceği açısından düşündürücüdür.

AB'nin Mülteci Krizi'nde sürekli propagandasını yaptığı insan hakları, özgürlük ve demokrasi merkezli değerler siyasetinin gelip dayandığı yer söz konusu değerlerin AB içinde de savunucularının giderek azalması olmuştur.

---

30 "AB'de Mültecileri Paylaşma Krizi", 11 Mayıs 2015, www.milliyet.com.tr, (erişim tarihi 10 Ekim 2105).

Kaynakça

- “Flüchtlinge weltweit”, www.uno-fluechtlingshilfe.de, (erişim tarihi 10 Ekim 2016). Kaynak: Eurostat, www.eurostat.de, (erişim tarihi 10 Ekim 2016).
- “Mülteci Kimdir?”, 14 Ocak 2009, www.unhcr.org.tr, (erişim tarihi 15 Ekim 2015).
- “Dünyada ve Türkiye’de Mültecilik ve Sığınmacılık”, www.hyd.org.tr, (erişim tarihi 12 Ekim 2015).
- “So großzügig ist Deutschland zu Flüchtlingen wirklich”, 24 Eylül 2015, www.welt.de, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Kurucu Antlaşmalar”, www.ibb.gov.tr, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Avrupa Birliği ve İltica”, www.multeci.net, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Common European Asylum System”, 23 Haziran 2015, www.ec.europa.eu, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “AB’nin Göç ve İltica Politikasındaki Yeni Aracı ‘EURODAC’”, 1 Kasım 2002, www.caginpolicisi.com.tr, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “İtalya ile Fransa arasında mülteci krizi!”, 18 Nisan 2011, www.cnnturk.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Berlusconi İtalya’yı kızdırdı”, 11 Nisan 2011, www.dha.com.tr, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Grenzöffnung für Flüchtlinge. Was geschah wirklich?”, 22 Ağustos 2016, www.zeit.de, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Mülteciler damgalanıyor”, 18 Aralık 2012, www.dw.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Greece’s illegal push backs of asylum boats puts lives at risk, says Amnesty International”, 25 Ağustos 2015, www.euronews.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Frontex oder die Krise der europäischen Migrationspolitik”, www.copyriot.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “İngiltere Başbakanı: Britanya AB’den ayrılacak”, 2 Ekim 2016, www.timeturk.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “Quotendebatte „gefährlicher Spaltpilz”“, 2 Ekim 2016, www.orf.at, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).

- “Darum baut Ungarn einen Zaun Gegen Flüchtlinge”, 12 Eylül 2015, www.bild.de, (Erişim tarihi 15 Eylül 2015).
- “Fransa ile Macaristan Arasında ‘Duvar’ Krizi”, 31 Ağustos 2015, www.haberler.com, (Erişim tarihi 15 Ekim 2015).
- “Darum baut Ungarn einen Zaun Gegen Flüchtlinge”, 12 Eylül 2015, www.bild.de, (Erişim tarihi 15 Eylül 2015).
- “Almanya Çabuk Pes Etti, Şengen’i Askıya Aldı”, 14 Eylül 2015, www.akradyo.net, Erişim tarihi 24 Eylül 2015).
- “Almanya Çabuk Pes Etti, Şengen’i Askıya Aldı”, 14 Eylül 2015, www.akradyo.net, (erişim tarihi 24 Eylül 2015).
- “Schengen’de Domino Etkisi”, 14 Eylül 2015, www.milliyet.com.tr, (erişim tarihi 22 Eylül 2015).
- “Die Macht einer EU-‘Floskel’”, 18 Eylül 2015, www.orf.at (erişim tarihi 22 Eylül 2015).
- “Die Macht einer EU-‘Floskel’”, 18 Eylül 2015, www.orf.at, (erişim tarihi 22 Eylül 2015).
- “Die Macht einer EU-‘Floskel’”, 18 Eylül 2015, www.orf.at, (erişim tarihi 22 Eylül 2015).
- “Sığınmacılar için ‘transit bölge’”, 12 Ekim 2015, www.dw.com, (erişim tarihi 4 Ekim 2016).
- “AB Mülteci Sorununa Çözüm Bulmada Zorlanıyor”, 11 Aralık 2014, www.abhaber.com, (erişim tarihi 17 Ekim 2015).
- “Göçmen Kurtarma Operasyonunu AB’nin Devralmasını İstiyor”, 18 Haziran 2014, www.euractiv.com.tr, (erişim tarihi 17 Ekim 2015).
- “AB Akdeniz’de Mültecilerden Sınırlarını Korumaya Çalışıyor”, 3 Kasım 2014, www.abhaber.com (erişim tarihi 17 Ekim 2015).
- “‘Mare Nostrum’ Out ‘Triton’ In” 4 Kasım 2014, www.haberhurriyeti.com, (erişim tarihi 17 Ekim 2015).
- “AB’de Mültecileri Paylaşma Krizi”, 11 Mayıs 2015, www.milliyet.com.tr, (erişim tarihi 10 Ekim 2015).